

Morten Ougaard

Indledning

Dette nummer af *Politica* omhandler USA's udenrigspolitik, med særlig vægt på de økonomiske aspekter. Når temaet er fastlagt på denne måde, er det for det første fordi det er nødvendigt med en vis udvælgelse indenfor det omfattende kompleks som amerikansk udenrigspolitik udgør. For det andet er det fordi USA's udenrigsøkonomiske politik er en særdeles betydningsfuld faktor i det internationale system. De økonomiske konflikter mellem USA og Europa og Japan er tilsyneladende af stigende betydning, og i nord-syd dialogen/konfrontationen spiller USA en central rolle. Det er derfor vigtigt at identificere hovedlinjerne i den amerikanske politik, og at belyse politikens baggrund i nationale og internationale, politiske og økonomiske forhold. Endelig er de sikkerhedspolitiske og de interne politiske problemer, der selvfølgelig begge er af stor vigtighed, behandlet i forskellige nyere publikationer: *Politica*'s tema om Dansk sikkerhedspolitik 14. årgang, nr. 3; *Tidskriftet Grus* nr. 8 om Politisk udvikling i USA og flere af bidragene til årsberetning 1981 fra Det Sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg.

Fra en europæisk synsvinkel er især to spørgsmål af interesse i forbindelse med USA's udenrigsøkonomiske politik. For det første om de aktuelle politiske konflikter mellem Europa og USA er af forbigående karakter, måske begrundet i den nuværende amerikanske administrations specielle økonomiske filosofi og verdenssyn i det hele taget, eller om der er tale om mere dybtgående strukturelt betingede modsætninger. For det andet om hovedtendensen går i retning af styrkelse af USA i forhold til Europa på det økonomiske felt.

J. Ørstrøm Møller argumenterer i sin artikel for, at USA fortsat er verdens førende økonomiske magt, og at det mest sandsynlige er, at denne situation fortsætter, i hvert fald århundredet ud. Dette begrundes blandt andet med USA's ledende stilling indenfor de højteknologiske brancher. Samtidig peger artiklen på, at konflikten mellem USA og Europa så at sige er indbygget i USA's tyngde i verdensøkonomien, kombineret med blandt andet dollarens rolle i det internationale valutasystem.

USA's afgørende betydning for verdensøkonomien fremhæves også af Bård Bredrup Knudsen, for hvem den amerikanske økonomi er nøglen til en eventuel samlet fremgang for den vestlige verden. Men Bredrup Knudsen betoner, til forskel fra Ørstrøm Møller, en række strukturelle svagheder, der gør et amerikansk opsving vanskeligt. Samtidig peges der på, at USA på en række felter er truet i konkurrencen, hvilket blandt andet viser sig i et kronisk underskud på handelsbalancen, og i de seneste år også i et betalingsbalanceunderskud. Bredrups artikel behandler endvidere en række indenrigspolitiske forudsætninger for den amerikanske politik, og hæfter sig ved, at de amerikanske holdninger ikke synes at være fulgt med tiden. Dette afspejles i en manglende evne eller vilje til at anerkende europæiske interesser, og en voksende tendens til at forveksle egne

særinteresser med eventuelle internationale fællesinteresser. Som konklusion på disse overvejelser hævder Bredrup, at Atlanterhavet fremover vil vokse i bredden.

For at belyse den amerikanske politik i forhold til den tredje verden ser Morten Ougaard på den amerikanske bistandsdoktrin. Spørgsmålet er, om der er sket væsentlige ændringer heri i løbet af 1970'erne, og svaret er, at der først og fremmest er sket en opprioritering af u-landenes landbrugsudvikling på industriens bekostning. U-landenes krav om en ny økonomisk verdensorden er altså ikke imødekommet i den amerikanske bistandsdoktrin, snarere tværtimod.

Skal man trække et perspektiv op på baggrund af disse tre artikler, må det være, at USA i stigende grad forfølger egne interesser og derved kommer i modsætning til den øvrige del af den vestlige verden. Men samtidig betyder USA's magtpolitiske placering og styrkeforholdene i den internationale økonomi, at selv om USA måske kommer til at stå isoleret og angrebet i det internationale økonomiske diplomati, så vil den modstand USA møder her næppe i sig selv være tilstrækkelig til at fremtvinge substantielle ændringer i den amerikanske politik. Hvis noget sådant alligevel sker, vil det snarere være et resultat af interne økonomiske, politiske og sociale problemer.

Den sidste artikel vedrørende USA er skrevet af Finn Laursen. Til forskel fra de andre er den af teoretisk karakter, idet den giver en præsentation af nogle af de vigtigste modeller, der anvendes til forklaring af amerikansk udenrigspolitik. Efter en kort omtale af den klassiske realistiske teori behandles de analyser, der søger at forklare politikken ved hjælp af forskellige karakteristika ved beslutningstagerne og beslutningssituationerne. Dernæst ses på de organisatoriske og bureaukratiske modeller, der fokuserer på bureaukratiske rutiner og kampen mellem forskellige statslige organer. På grundlag af Keohane og Nyes interdependensteori præsenteres så den opfattelse, at den amerikanske politik skal forstås på baggrund af de begrænsninger, som USA's følsomhed og sårbarhed overfor eksterne forhold giver. Som den fjerde model beskrives hvad der kaldes den neostatistiske opfattelse. Denne repræsenterer en delvis tilbagevenden til den klassiske teori, idet den fokuserer på staterne som autonome enheder, der forfølger bestemte ret konstante nationale interesser. Endelig diskuterer Finn Laursen de analyser, der lægger vægten på indrepolitiske forhold. Konkluderende peger Finn Laursen på, at man i empiriske studier kan afveje de forskellige modellens forklaringskraft, og at man normalt vil nå frem til, at det er nødvendigt at indrage elementer fra alle opfattelser.

Afslutningsvis er der grund til at påpege noget, der har været ganske iøjnefaldende i forbindelse med redigeringen af dette nummer af *Politica*. Nemlig den overraskende mangel på interesse for amerikanske forhold i dansk samfundsvidenskab. Emnets vigtighed giver sig selv, men til trods herfor har tilsyneladende kun ganske få forskere USA som deres primære interesseområde. I lyset af den omfattende import af amerikansk samfundsvidenskabelig litteratur er dette i grunden overordentligt påfaldende - og måske også betænkeligt.

Vi kan kun håbe på, at dette nummer vil anspore flere til at gå i gang med at udforske emnet.